

bir neşri yapılmıştır (Leipzig 1902). Eserin daha sonra Ahmed Muhammed Şâkir ve Abdüsselâm Hârûn tarafından yapılan tenkitli bir neşri de vardır (Kahire 1955). **2. Kitâbü'l-Hayl**. A. Haffner (SBAW, Viyana, CXXXII [1895], s. 1-62), Nûrî Hammûd el-Kaysî (*Mecelletü Külliyyeti'l-adab*, Bağdad 1970), son olarak da Hilâl Nâci tarafından neşredilmiştir (*el-Mevrid*, XII/4, Bağdad 1983, s. 177-222). **3. Kitâbü'n-Nebât**. Eseri A. Haffner, *el-Bülğa fî şüzûri'z-zeheb* (*Dix anciens traités...*) içinde (Beyrut 1908, s. 18-59; 1914, s. 17-92), Abdullah Yûsuf Guneym de müstakil olarak neşretmişlerdir (Kahire 1972). **4. Fuḥûletü's-şu'arâ**. İlk neşri Ch. Torrey (ZDMG, LXV [1911], s. 487-516), ikinci neşri Muhammed Abdülmün'im Hafâcî ve Tâhâ ez-Zeynî tarafından yapılmıştır (Kahire 1953). Selâhaddin el-Müneccid, Ch. Torrey neşrini tekrar yayımlamıştır (Beyrut 1971). **5. el-İştikâk** (nşr. Süleyman Zâhir, RAAD, XXVIII [1953], s. 355-364, 559-574; XXIX [1954], s. 22-35, 184-202; M. H. Âl-i Yâsîn, *MMîr*, XVI [1968], s. 317-356; Selim en-Nuaymî, Bağdad 1968). Eserin en iyi neşri Ramazan Abdüttewvâb ve Selâhaddin Hâdî tarafından dört nüshaya dayanılarak yapılmıştır (Kahire 1980). **6. Kitâbü'd-Dârât** (nşr. A. Haffner, *el-Bülğa* içinde, Beyrut 1908, s. 3-16). **7. Kitâbü'l-Ezdâd** (nşr. A. Haffner, *Drei arabische Quellenwerke über die Aqdâd*, Beyrut 1912 ve L. Şeyho, Beyrut 1912). **8. Kitâbü'l-Farḡ** (nşr. D. H. Müller, SBAW, Viyana, LXXXIII [1876], s. 235-288). **9. Kitâbü Ḥalki'l-insân** (nşr. A. Haffner, *el-Kenzü'l-luḡawî [Texte zur arabischen Lexikographie]* içinde, Leipzig 1905; Beyrut 1903, s. 158-232). **10. Kitâbü'l-İbl** (nşr. A. Haffner, *el-Kenzü'l-luḡawî* içinde, Beyrut 1903, s. 66-136 ve 137-157, Leipzig 1905. Tıpkıbasım, Bağdad 1971). **11. Kitâbü'n-Nahl ve'l-kerm** (nşr. A. Haffner, Beyrut 1898; *Meşriḡ* V [1902], s. 883-892, 976-984, 1091-1099 ve *el-Bülğa* içinde, Beyrut 1908, 1914, s. 63-98). **12. Kitâbü's-Şâ** (nşr. A. Haffner, Beyrut 1895 ve SBAW, Viyana, CXXXIII [1896]). **13. Kitâbü'l-Vuḥûş** (nşr. R. Geyer, SBAW, Viyana CXV [1888], s. 353-420). **14. Kitâbü'l-Müterâdif** (nşr. M. Sultan, Dimaşk 1951). **15. Târîḡu'l-'Arab kabale'l-İslâm** (nşr. M. Hasan Âl-i Yâsîn, Bağdad 1959). **16. Kitâbü Nû'ûti'n-nisâ** (nşr. W. Diem, *MUSJ*, XLVIII [1973-1974], s. 281-288). **17. Kitâbü'l-Evkât** (nşr. W. Diem, *MUSJ*, XLVIII [1973-1974], s. 281-288). **18. Kitâbü's-Silâḡ** (nşr. Muhammed Cebbâr el-Muaybid, *el-Mevrid*, XVI/2, Bağdad 1987, s. 67-122).

BİBLİYOGRAFYA :

Rabâf, *el-Muntekâ min aḥbârî'l-Aşma'î* (nşr. et-Tenûhî), Dimaşk 1936; Sirâfî, *Aḥbârü'n-naḥviyyîne'l-Başriyyîn* (nşr. F. Krenkow), Paris 1936, s. 58-67; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, Beyrut, ts., s. 82-83; Hatîb, *Târîḡu Bağdâd*, X, 410-420; Kiftî, *İnbâḡü'r-ruvât*, II, 197-205; İbn Hallikân, *Vefeyât*, III, 170-177; Ebû Hayyân el-Endelüsî, *Tezkiretü'n-nuḡat* (nşr. Afîf Abdurrahman), Beyrut 1406/1986, bk. İndeks; Süyûtî, *Büḡyetü'l-vu'ât*, II, 112-113; G. Flügel, *Die Grammatischen Schulen der Araber*, Leipzig 1862, s. 72-80; Serkis, *Mu'cem*, I, 456-457; Brockelmann, *GAL*, I, 104; *Suppl.*, I, 163-165; Sezgin, *GAS*, II, 613, ayrıca bk. İndeks; IV, 333-334; VII, 344-345; VIII, 71-76, 267-268; IX, 66-67; Abdülcebâr el-Cumrud, *el-Aşma'î ḡayâtüḥu ve âşârüḥu*, Beyrut 1955; I. Goldziher, *A Short History of Classical Arabic Literature* (trc. Joseph Desomogyi), Berlin 1966, s. 34; R. A. Nicholson, *A Literary History of the Arabs*, Cambridge 1969, s. 345; Manfred Ullmann, *Die Natur-und Geheimwissenschaften im Islam*, Leiden 1972, s. 63-64; Nihad M. Çetin, *Eski Arap Şiiri*, İstanbul 1973, s. 31-32; a.mlf., "Arapçada Kelimelerin Müzekkerlik ve Müenneslik Keyfiyetine Dâir Müstakil Eserler", *ŞM*, I (1956), s. 92; Abdülvehhâb es-Sâbûnî, *Şu'arâ' ve'd-devâvîn*, Beyrut 1978, s. 161-163; Münecid, *Mu'cem*, I, 45; II, 44; III, 54; IV, 56; Ömer Ferrûḡ, *Târîḡu'l-edeb*, II, 205-207; Ahmed Zekî, *el-Aşma'î*, Kahire, ts.; Abdülhamîd eş-Selkânî, *el-Aşma'î el-luḡawî*, Kahire 1982; Seniyye Ahmed Muhammed, "el-Aşma'î", *Mecelletü Âdâbî'l-Müstansırıyye*, IV, Musul 1979, s. 115-123; Tenûhî, "Tercemetü'l-Aşma'î", *MMLADm*, XIV/3-4 (1986), s. 83-110; A. Haffner, "Asmaî", *İA*, I, 679; B. Lewin, "al-Aşma'î", *EI²* (İng.), I, 717-719.

SÜLEYMAN TÜLÜCÜ

el-ASMAİYYÂT

(الاسمعیات)

Asmaî'nin (ö. 216/831) derlediği ve eski Arap şiirlerini ihtiva eden bir antoloji.

Meşhur dil âlimi Asmaî, bu kitabını eski Arap şiirini bir araya toplama gayesiyle Mufaddal ed-Dabbî'nin başlattığı hareketin devamı olarak meydana getirmiş, böylece *el-Aşma'îyyât* Arap edebiyatında *el-Mufaḍḍaliyyât*'la başlayan tarzı devam ettiren ve onu tamamlayan bir antoloji olmuştur. Asmaî'nin, bu eserini Halife Hârûnürreşid (786-809) için tertip ettiği rivayet edilir. *el-Mufaḍḍaliyyât* ile *el-Aşma'îyyât*, eski Arap şiirlerini intikal eden şekilleriyle koruyan ve bu suretle Câhiliye devrinin edebî an'anesini iyi bir şekilde temsil eden güzel birer örnektir. *el-Aşma'îyyât*'ta divan sahibi eski ve meşhur Arap şairlerinin şiirleri değil, Câhiliye devrinde az fakat güzel şiir söyleyen bedevî şairlerin şiirlerinden seçilen örnekler bir araya getirilmiş, böylece şairleri pek tanınmayan

birtakım şiirlerin büsbütün kaybolması önlenmiştir. Asmaî'nin seçtiği şiirlerin bir özelliği, açıklanması gereken nâdir kelimeler ihtiva etmeleri, bir diğer özelliği de *el-Mufaḍḍaliyyât*'a alınan şiirlere nisbetle daha kısa olmalarıdır.

Uzun kasideleri ihtiva eden bu eserde, çoğunluğu Câhiliye devrine ait olmak üzere yetmiş bir şairden derlenmiş doksan iki kaside (veya kasidelerden bölümler) mevcuttur. Eserde şiiri bulunan şairlerden kırk dördü Câhiliye şairi, on dördü muhadramûn, altısı İslâmî devir şairi olup yedi tanesinin de hangi döneme mensup olduğu bilinmemektedir. On dokuz şiirin kısmen veya tamamen hem *Mufaḍḍaliyyât* hem de *Aşma'îyyât*'ta müştereken rivayet edilmesi her iki derleyicinin zevkleri arasındaki uygunluğun bir ifadesidir.

Köprülü Kütüphanesi'nde (nr. 1394, vr. 151-213) ve Türkiye dışındaki muhtelif kütüphanelerde birkaç yazması bulunan *el-Aşma'îyyât*'ın tenkitli baskısı ilk defa Alman müsteşrik Wilhelm Ahlwardt tarafından *Mecmû'u eş'ârî'l-'Arab* adlı kitabın I. cildi olarak yayımlanmıştır (Leipzig 1902). Ahlwardt bu baskıda eserin tertibini değiştirerek şiirleri kafiyelerinin alfabetik sırasına göre düzenlemiş, böylece de ciddi tenkitlere mâruz kalmıştır. Ayrıca yukarıda işaret edildiği gibi *el-Mufaḍḍaliyyât*'ta zikredilen on dokuz şiirin on beşini kitabına almamış ve şiir sayısını yetmiş yedi olarak tesbit etmiştir. Daha sonra Ahmed Muhammed Şâkir ve Abdüsselâm Hârûn eserin tenkitli metnini orijinal tertibi üzere yeniden hazırlayarak kısa açıklamalarla 1955 yılında Kahire'de yayımlamışlardır. Antolojinin 1967'de de ikinci baskısı yapılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

el-Aşma'îyyât (nşr. W. Ahlwardt, *Mecmû'u eş'ârî'l-'Arab* içinde), Leipzig 1902, I; Sirâfî, *Aḥbârü'n-naḥviyyîne'l-Başriyyîn* (nşr. F. Krenkow), Beyrut 1936, s. 58-67; İbnü'l-Enbârî, *Nüzhetü'l-elibbâ*, Bağdad 1959, II, 197-205; İbnü'l-Kiftî, *İnbâḡü'r-ruvât*, II, 197-205; İbn Hallikân, *Vefeyât*, I, 288-290; Mehmed Fehmi, *Târîḡi Edebiyyât-ı Arabiyye*, İstanbul 1332, s. 514; Brockelmann, *GAL*, I, 104; *Suppl.*, I, 37, 163-164; Ahmed Emin, *Ḍuḡa'l-İslâm*, Kahire 1964, II, 300-301; Nihad M. Çetin, *Eski Arap Şiiri*, İstanbul 1973, s. 31-32; Sezgin, *GAS*, II, 55-56; Nâsirüddin el-Esed, *Meşâdirü's-şî'ri'l-câhili*, Kahire 1978, s. 578-582; *Ma'a'l-Mektebe*, s. 260-261; J. Barth, "Studien zu den 'Aşma'îjjât", *WZKM*, XVIII (1904), s. 307-342; Mustafa Abdülvehid, "Menhecü'l-iḥtiyârâtî's-şî'riyye beyne'l-Mufaḍḍaliyyât ve'l-Aşma'îyyât", *Buḡûşü Külliyyeti'l-Luḡatî'l-'Arabiyye*, sy. 2, Mekke 1404-1405, s. 99-122; B. Lewin, "al-Aşma'î", *EI²* (İng.), I, 718.

ALİ ŞAKİR ERGİN